

در شش ماهه دوم سال، از مزیت نسبی برجسته ایران به منظور تضمین امنیت غذایی کشورهای حوزه اوراسیا حکایت دارد، مزیتی که پس از جنگ اوکراین، با توجه به تحریم‌های گسترده غرب علیه مسکو، حائز اهمیت می‌باشد. مضاعف شده است. تحریم‌هایی که حضور قدرتمند و گسترده کشورهای اروپایی و آمریکا در بازار محصولات کشاورزی، غذایی و صنایع تبدیلی روسیه را با ممنوعیت‌ها و محدودیت‌هایی جدی مواجه کرده است؛ به عنوان مثال، شیر و پنیر هلند و دانمارک، خشکبار مولداوی و صنایع غذایی و تبدیلی کشورهایمانند آلمان، ایتالیا و اسپانیا بخش بزرگی از نیاز خوراکی روسیه را تأمین می‌کردند که این زنجیره تأمین، هم‌اکنون با مخاطره جدی مواجه شده است و البته فرصت بسیار ارزشمندی را در اختیار ایران قرار داده است.

در اینجا توجه به این نکته اهمیت دارد که برخلاف بازار نفت و گاز که جایگزینی ایران با روسیه در آن، مستلزم حجم بالایی سرمایه‌گذاری در میان مدت است، در زمینه محصولات کشاورزی، غذایی و صنایع تبدیلی، چنین نیست و امکان بهره‌برداری حداکثری از جنگ اوکراین در این حوزه برای کشورمان فراهم است؛ به ویژه آنکه بسیاری از محصولات کشاورزی، غذایی و صنایع تبدیلی، در «توافقنامه تجارت ترجیحی ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا» مشمول تعرفه‌های ترجیحی و گمرکی می‌شوند؛ لذا کشورمان از این منظر در قیاس با بسیاری از کشورهای مزیت رقابتی مناسبی دارد؛ به عنوان مثال، با توجه به ظرفیتی که برای تولید گل در استان‌های تهران، مرکزی، گیلان، مازندران و لرستان وجود دارد، ایران می‌تواند بخش مهمی از ظرفیت صادراتی گل از هلند به روسیه را از آن خود کند. در حوزه صنایع لبنی، غذایی، سبزیجات، میوه و مرکبات و نیز شیلات و آبزیان نیز وضعیت مشابهی وجود دارد، به گونه‌ای که می‌توان گفت همه ۳۱ استان کشور از امکان و ظرفیت صادرات محصولات کشاورزی، غذایی و صنایع تبدیلی به روسیه و نیز سایر کشورهای حوزه اوراسیا برخوردارند.

البته باید توجه داشت که صادرات محصولات کشاورزی، غذایی و صنایع تبدیلی، با سایر محصولات از جمله محصولات صنعتی تفاوت‌هایی دارد و ملزومات زیرساختی خاص خود را می‌طلبد. در حال حاضر، ظرفیت بسیار پایینی کانتینرهای یخچالی، تعدد مراکز صدور گواهی و مجوزهای استاندارد (وزارت جهاد کشاورزی، سازمان غذا و دارو، سازمان شیلات، سازمان استاندارد و وزارت صمت) و روند کند ترخیص کالاها در پایانه‌های مرزی و گمرکات و نیز اعمال برخی ممنوعیت‌های صادراتی ستاد تنظیم بازار کشور از جمله مشکلات و چالش‌های مهم پیش روی صادرکنندگان محصولات کشاورزی، غذایی و صنایع تبدیلی است. این محصولات برخلاف محصولات صنعتی، فسادپذیرند و هرگونه تأخیر در فرایند صدور، که موجب توقف کامیون‌های ترانزیتی در انبارها و پایانه‌های مرزی کشور شوند، موجب فساد، کاهش کیفیت و از بین رفتن این محصولات می‌شوند. همچنین اعمال برخی ممنوعیت‌های پیش‌بینی نشده صادراتی ستاد تنظیم بازار، که برای کنترل تورم و مدیریت بازارهای داخلی اتخاذ می‌شود، مشکل بزرگ دیگری است که موجب می‌شود صادرکننده و تاجر ایرانی قادر نباشد تعهد بلندمدت و تضمین شده‌ای را به منظور تأمین محصولات کشاورزی، غذایی و صنایع تبدیلی، به طرف روسی یا سایر کشورهای منطقه اوراسیا بدهد؛ تضمینی که در فعالیت تجاری به خصوص در بخش عرضه عمده فروشگاه‌های (عرضه زنجیره‌ای) اهمیت بسیاری دارد. در وضعیت پس از جنگ اوکراین، بهره‌مندی از ظرفیت‌های نوپدید در این زمینه به طراحی هوشمندانه‌ای نیاز دارد که ضمن توجه به ملاحظات حکمرانی اقتصاد ملی، موانع حضور حداکثری و فعالانه صادرکنندگان ایرانی در بازار محصولات غذایی منطقه اوراسیا را از میان بردارد. طبیعی است هرگونه تعلل در این زمینه به زیان منافع ملی کشورمان خواهد بود و بازار بزرگ و پرمصرف اوراسیا، به ویژه بازار ۱۵۰ میلیون نفری روسیه را در اختیار رقبای منطقه‌ای ایران مانند ترکیه، پاکستان، عراق و هند قرار خواهد داد. 